

**Αναζητώντας ένα νέο «οδικό χάρτη» για την οικοδόμηση της ειρήνης:
από το «Τέλος της Ιστορίας» στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία**

Χρήστος Α. Μπαξεβάνης*

Αναδημοσίευση από: Τετραμηνιαία Πολιτική και Οικονομική Επιθεώρηση «Διεθνής
και Ευρωπαϊκή Πολιτική», Μάρτιος-Ιούνιος 2013, Τεύχος 28, σ. 276-294

I. Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις στη μεταψυχροπολεμική εποχή: όλες οι απαντήσεις και όλες οι ερωτήσεις άλλαξαν.

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών έχουν απασχολήσει κατά καιρούς τη θεωρία του διεθνούς δικαίου και των διεθνών σχέσεων και απέκτησαν αυξημένο ενδιαφέρον με το τέλος του ψυχρού πολέμου, όταν η μεταδιπολική αφύπνιση των Ηνωμένων Εθνών, η ανακαινισμένη λειτουργία του Συμβουλίου Ασφαλείας και η πολυπλοκότητα των μεταψυχροπολεμικών συγκρούσεων επέδρασαν καταλυτικά στη φυσιογνωμία τους. Οι νεότερες ειρηνευτικές επιχειρήσεις μετατοπίζουν τις αποστολές των Ηνωμένων Εθνών από την τεχνική του παραδοσιακού peacekeeping στη διαδικασία του peacebuilding. Η προστασία και η προώθηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ο εκδημοκρατισμός και η ανάπτυξη των μεταπολεμικών κρατών αποτελούν τους βασικούς άξονες της σύγχρονης αρχιτεκτονικής των επιχειρήσεων peacebuilding.¹ Οι συνιστώσες αυτές δεν λαμβάνουν χώρα σε θεσμικό και κανονιστικό κενό. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις peacebuilding² ενσωματώνουν αρχές και κανόνες που συγκροτούν τα θεμέλια του δημοσίου διεθνούς δικαίου και το θεσμικό οικοδόμημα του Οργανισμού, όπως αυτό περιγράφεται στο Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών και αποτυπώθηκε στις μεταψυχροπολεμικές διεθνοπολιτικές εξελίξεις.

Οι κατακλυσμικές αλλαγές που ακολούθησαν την άρση του διπολισμού ανέδειξαν την δημοκρατική διακυβέρνηση σε μια θεμελιώδη αρχή του διεθνούς δικαίου και των διεθνών σχέσεων.³ Σύμφωνα με τον Εμμανουήλ Ρούκουνα, μέσα από τις μεταψυχροπολεμικές εξελίξεις, «το τρίπτυχο κράτος δικαίου-ανθρώπινα δικαιώματα και δημοκρατία τείνει προς την καθιέρωση της αντίληψης ότι όλα τα

* ΔΝ (ΑΠΘ), ΜΑ (UK), Ειδικός Επιστήμονας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης (ΠΔ 407/1980).

¹ Σ. Ντάλλης, (2010) (επιμ.), *Από τον Μπους στον Ομπάμα – Η Διεθνής Πολιτική σε έναν κόσμο που αλλάζει*, Αθήνα: Εκδ. Παπαζήση, 553-560.

² Για μια αναλυτική παρουσίαση των επιχειρήσεων οικοδόμησης της ειρήνης (peacebuilding) στην ελληνική βιβλιογραφία, βλ. Χρήστος Α. Μπαξεβάνης (2012), *Η Οικοδόμηση της Ειρήνης στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών – Νομική Ερμηνεία και Θεμελίωση*, Θεσσαλονίκη: Διδακτορική Διατριβή υποβληθείσα στο Τμήμα Νομικής της Σχολής Νομικών, Οικονομικών και Πολιτικών Επιστημών Α.Π.Θ. (υπό έκδοση).

³ Β. Rudolf (2006), 'Is "Good Governance" a Norm of International Law?', στο P.-M. Dupuy et al (eds.), *Common Values in International Law: Essays on Honour of Christian Tomuschat*, Kehl: N.P. Engel Verlag, 1007. Ο Francis Fukuyama, διαβλέποντας την απήχηση των φιλελεύθερων ιδεών και αξιών στον μεταψυχροπολεμικό κόσμο, ανήγγειλε «το τέλος της ιστορίας». Σύμφωνα με τον ίδιο, το τέλος του Ψυχρού Πολέμου ήταν και το τελικό σημείο της ιδεολογικής εξέλιξης της ανθρωπότητας, ενώ σηματοδοτούσε την γενική αποδοχή της φιλελεύθερης κεφαλαιοκρατικής δημοκρατίας ως της τελικής μορφής της ανθρώπινης διακυβέρνησης. Βλ., μεταξύ άλλων, Χρήστος Α. Μπαξεβάνης, 'Το Τέλος της Ιστορίας: ο θρίαμβος του Φιλελευθερισμού', στο Κ. Θ. Χατζηκωνσταντίνου, Μ. Χ. Σαρηγιαννίδης και Χρήστος Α. Μπαξεβάνης, *Θεωρητικές Αφετηρίες των Διεθνών Σχέσεων*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδόσεις Σάκκουλα, 2012, 140-145.

κράτη πρέπει να είναι δημοκρατικά».⁴ Συμπληρώνοντας, ο Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος παρατηρεί ότι οι ανακατατάξεις που ακολούθησαν το τέλος του διπολισμού έπαιξαν καταλυτικό ρόλο στο να αναδειχθεί ο επίπλαστος χαρακτήρας της άποψης ότι, καθώς τα κείμενα περί ανθρωπίνων δικαιωμάτων δεν έχουν πολιτικό στίγμα, μπορούν να εφαρμοσθούν από οποιοδήποτε πολιτικό σύστημα.⁵ Όπως αναφέρει και ο ίδιος, η μεταψυχροπολεμική πρακτική του ΟΗΕ «απομακρύνεται προοδευτικά από την άποψη περί ισοτιμίας των πολιτικών συστημάτων και ενισχύει τις διαδικασίες εκδημοκρατισμού στα Κράτη».⁶

Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, δια μέσου των επιχειρήσεων peacebuilding, αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην ενίσχυση των δημοκρατικών θεσμών και της χρηστής διακυβέρνησης. Οι επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης παρέχουν σημαντική τεχνική βοήθεια για την αναδιάρθρωση του συνταγματικού, νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου στον τομέα του εκδημοκρατισμού των μεταπολεμικών κρατών, αναλαμβάνοντας τη δημιουργία δημοκρατικών θεσμών, την αναμόρφωση του εκλογικού συστήματος, την επεξεργασία εθνικών συνταγμάτων, την ενημέρωση των πολιτών για τη σημασία των εκλογών, τη διοργάνωση δημόσιων συζητήσεων και πολιτικού διαλόγου, και φυσικά την οργάνωση, επίβλεψη και επαλήθευση των εκλογών.⁷

Η μεταψυχροπολεμική εποχή εκφράστηκε όμως και με αλλαγές στο οικονομικό επίπεδο, κυρίως με την διασύνδεση των αγορών και των κέντρων γνώσης, τη διάχυση της τεχνολογίας και την ενίσχυση της παγκόσμιας επικοινωνίας, την εντυπωσιακή αύξηση των μετακινήσεων, των συναλλαγών και της ροής κεφαλαίων, την ανάδυση νέων οικονομικών δυνάμεων και την δημιουργία μιας νέας οικονομικής τάξης.⁸ Οι κεντρικά σχεδιασμένες οικονομίες δίνουν την θέση τους στο μοντέλο της ανοικτής οικονομίας της ελεύθερης αγοράς,⁹ ενώ οι εντολές και ο έλεγχος υποχωρούν έναντι της «συνδεσιμότητας». Μετά την κατάρρευση των συστημάτων σχεδιασμένης οικονομίας, το μοντέλο της ελεύθερης αγοράς επικράτησε «ως το μόνο σύστημα

⁴ Ε. Ρούκουνας (2004), *Διεθνές Δίκαιο, Σχέσεις διεθνούς και εσωτερικού δικαίου- Τρόποι παραγωγής του διεθνούς δικαίου*, Τεύχος Πρώτο, Τρίτη έκδοση, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 54.

⁵ Βλ. σχετικά: Β. Graefrath (1983), 'Implementation of International Standards on Human Rights', *GDR Committee for Human Rights Bulletin*, 3: 3-42· Υ. Khusalami (1983), 'Human Rights in Asia and Africa', *Human Rights Law Journal*, 4: 403-442.

⁶ Λ.Α. Σισιλιάνος (1999), 'Η Οικουμενική Διακήρυξη, η Αρχή της Δημοκρατικής Νομιμότητας και η Πρόσφατη Πρακτική του ΟΗΕ', στο Κ. Κούφα (επιμ.), *50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948-1998*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα, 136.

⁷ J. d' Aspremont (2008), 'Post-Conflict Administrations as Democracy-Building Instruments', *Chicago Journal of International Law*, 9(1): 1-16, Κ. Samuels (2006), 'Post-Conflict Peace-building and Constitution-making', *Chicago Journal of International Law*, 6(2): 663-682, W. Maley (2006), 'Democratic Governance and Post-Conflict Transitions', *Chicago Journal of International Law*, 6(2): 683-701.

⁸ J.A. Scholte (2004), 'Governing Global Finance', στο D. Held David & A. McGrew (eds.), *Governing Globalization – Power, Authority and Global Governance*, Cambridge: Polity Press, 189-208, D. Held, A. McGrew, D. Goldblatt & J. Perraton Jonathan (2001), 'Managing the Challenge of Globalization and Institutionalizing Cooperation Through Global Governance', στο C.W. Kegley & E.R. Jr Wittkopf (eds.), *The Global Agenda – Issues and Perspectives*, 6th edn., New York: McGraw-Hill Higher Education, 140-141.

⁹ Η έννοια της ελεύθερης αγοράς θα πρέπει να διακρίνεται από εκείνη της *ανοιχτής αγοράς*, καθώς και από την ευρύτερη έννοια της *αγοράς*. Σύμφωνα με τον Παναγιώτη Γκλαβίνη, «σύστημα αγοράς είχαν και οι χώρες σχεδιασμένης οικονομίας, δεν ήταν όμως ελεύθερο. Από την ελεύθερη αγορά πρέπει επίσης να διακρίνουμε την ανοιχτή αγορά, δηλαδή την αγορά που είναι ανοικτή στο διεθνή ανταγωνισμό. Μια ελεύθερη αγορά στο εσωτερικό της δεν είναι απαραίτητα ανοικτή στο διεθνή ανταγωνισμό». Παναγιώτης Γκλαβίνης (2009), *Διεθνές Οικονομικό Δίκαιο*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα, 81, υποσημ. 94.

ανάπτυξης των διεθνών οικονομικών σχέσεων, στους κανόνες του οποίου άρχισε να δομείται ένα ενιαίο διεθνές οικονομικό σύστημα» και το οποίο σταδιακά ενσωματώνει «όλες τις εθνικές αγορές, τόσο τις παλιές, που ήσαν ήδη ενταγμένες σ' αυτό, όσο και τις νέες, που βρίσκονται υπό μετάβαση στο καθεστώς οικονομίας της ελεύθερης αγοράς».¹⁰ Στο πλαίσιο αυτό, ο Thomas L. Friedman αξιολογώντας την επίδραση του τέλους του διπολισμού στις διεθνείς οικονομικές σχέσεις αναφέρει ότι «η πτώση του Τείχους του Βερολίνου δεν βοήθησε μονάχα να ισοπεδωθούν οι εναλλακτικές λύσεις στον καπιταλισμό...Μας επέτρεψε να σκεφτούμε τον κόσμο διαφορετικά, να τον δούμε ως ένα αδιαίρετο όλον».¹¹

Οι εξελίξεις της διεθνούς πολιτικής και οικονομίας αντανακλούν και στον τομέα της διεθνούς ανάπτυξης. Μεταψυχροπολεμικά λαμβάνει χώρα μια αξιοσημείωτη εξέλιξη του αναπτυξιακού φαινομένου, η οποία αφορά στην εξέλιξη τόσο του θεσμικού πλαισίου της διεθνούς αναπτυξιακής συνεργασίας,¹² όσο και της ίδιας της έννοιας της ανάπτυξης.¹³ Στην ιστορική αυτή διαδρομή του αναπτυξιακού φαινομένου, ξεχωρίζουμε την αναγνώριση του δικαιώματος στην ανάπτυξη¹⁴ στη Διακήρυξη της Βιέννης για τα ανθρώπινα δικαιώματα το 1993.¹⁵ Το δικαίωμα στην ανάπτυξη καθώς και η διευρυμένη αντίληψη της έννοιας της ανάπτυξης, μέσα από τη διάσταση της βιώσιμης ή αειφόρου ανάπτυξης, επαναβεβαιώθηκαν στη Διακήρυξη της Χιλιετίας το 2000.¹⁶ Η αξιοσημείωτη δυναμική που αποκτά η διεθνής ανάπτυξη μετά το τέλος του ψυχρού πολέμου, συνοδεύεται από την αυξανόμενη συνειδητοποίηση της αλληλεπίδρασης ανάμεσα στη διεθνή ασφάλεια και την ανάπτυξη.¹⁷

Οι πολιτικές ανάπτυξης αναδεικνύονται σε βασικό εργαλείο για την πρόληψη των συγκρούσεων και τη μετασυγκρουσιακή οικοδόμηση της ειρήνης. Η διεθνής κοινότητα, μέσω του ΟΗΕ, αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στην κοινωνική και οικονομική

¹⁰ *Ibid*, 84-85.

¹¹ Thomas L. Friedman (2005/2007), *Ο Κόσμος είναι Επίπεδος. Σύντομη ιστορία του 21^{ου} Αιώνα*, μετάφρ. Θεόφιλος Ραμπούλης, Αθήνα: Εκδ. Ωκεανίδα, 79.

¹² Βλ., ενδεικτικά: Α. Κωνσταντινίδης (2006), 'Η Δημόσια Αναπτυξιακή Βοήθεια ως μέσο της Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας', στο Π. Γκλαβίνης (επιμ.), *Η Δημόσια Χρηματοδότηση της Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας*, Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης, Τμήμα Νομικής, Θεσσαλονίκη: Copy City digital, 7-92, ιδίως 17-27.

¹³ Βλ., σχετικά: Γ. Ι. Τσάλτας (2006), 'Η Ιστορική Εξέλιξη της έννοιας της ανάπτυξης μέσα από τη δράση και τη θεσμική συμβολή του Οργανισμού των Ηνωμένων Εθνών', στο Στ. Περράκης (επιμ.) *60 Χρόνια Ηνωμένα Έθνη-Προκλήσεις και Προοπτικές*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 79-95

¹⁴ Για το δικαίωμα στην ανάπτυξη, στην ελληνική βιβλιογραφία βλ. Γ. Ι. Τσάλτας (2006), 'Το δικαίωμα στην Ανάπτυξη. Μια νέα, σύγχρονη Θεώρηση', στο Στ. Περράκης (επιμ.), *Παγκόσμια Διακυβέρνηση – Διεθνές Δίκαιο & Διεθνείς Σχέσεις στην Αυγή του 21^{ου} Αιώνα*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα, 107-115.

¹⁵ A/CONF.157/23, 23 July 1993, παρ. 10.

¹⁶ UN Doc., A/Res/55/2, 8 September 2000. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο Γρηγόρης Τσάλτας, «η σύγχρονη αντίληψη για την ανάπτυξη αποτυπώνεται στην επί ίσοις όροις και δίχως ιεράρχηση, απόλυτη συνύπαρξη των τριών συνιστωσών του αναπτυξιακού φαινομένου. Δηλαδή την οικονομική μεγέθυνση, την κοινωνική πρόωθηση και την περιβαλλοντική προστασία, ως τους απόλυτα αλληλεξαρτώμενους και αλληλοσυμπληρούμενους πυλώνες της σύγχρονης διεθνούς στρατηγικής για τη διάσωση και τη διαρκή εξέλιξη της ανθρωπότητας». Γ. Τσάλτας (2007), 'Βιώσιμη Ανάπτυξη: Διαχείριση και Προστασία του Κοινού μας Περιβάλλοντος', στο Χ. Δίπλα & Ε. Δούση (επιμ.), *Εξήντα Χρόνια από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών- Ειρήνη, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Θεσμική Μεταρρύθμιση*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 204-205.

¹⁷ K. Krause & O. Jütersonke (2005), 'Peace, Security and Development in Post-Conflict Environments', *Security Dialogue*, 36(4): 447-462, Α. Κωνσταντινίδης (2006), 'Η Δημόσια Αναπτυξιακή Βοήθεια ως Μέσο της Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας', στο Π. Γκλαβίνης (επιμ.), *Η Δημόσια Χρηματοδότηση της Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας*, Θεσσαλονίκη: Copy City digital, 7-42, ιδίως 17-30.

ανασυγκρότηση των μεταπολεμικών κοινωνιών, τόσο στον τομέα των υποδομών όσο και στον τομέα των θεσμών.¹⁸ Οι επιχειρήσεις peacebuilding έχουν ως σκοπό την αντιμετώπιση σοβαρών ελλείψεων σε βασικές υποδομές, όπως οδικού δικτύου, επικοινωνιών και μεταφορών, με σημαντική παράλληλη κινητοποίηση σε έργα περιβαλλοντικής σημασίας. Ιδιαίτερη έμφαση δίνεται στην ανάπτυξη της γεωργίας, την αξιοποίηση των ενεργειακών πόρων, την ενίσχυση των μικρομεσαίων και τοπικών επιχειρήσεων, την κατάστρωση προγραμμάτων εκπαίδευσης, την καθιέρωση πρωτογενούς υγειονομικής φροντίδας και την ενημέρωση κατά της διάδοσης ασθενειών, ιδίως στις αφρικανικές χώρες.¹⁹

Επιπλέον, καταβάλλονται σημαντικές προσπάθειες για την αναδιοργάνωση και τον εκσυγχρονισμό του θεσμικού πλαισίου λειτουργίας της οικονομίας των κρατών αυτών, κυρίως στους τομείς του εμπορίου, της φορολογίας και της διοίκησης, με σκοπό να ενδυναμωθούν οι κρατικοί θεσμοί διακυβέρνησης, να εξασφαλισθεί η απαραίτητη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση και να ενισχυθεί το επενδυτικό κλίμα για την προσέλκυση κεφαλαίων. Τα κύρια εργαλεία για την υλοποίηση αυτών των δράσεων είναι η παροχή βοήθειας για την μεταφορά τεχνογνωσίας, ειδικά για την προετοιμασία και εκτέλεση των αναπτυξιακών προγραμμάτων, οι δωρεές (grants), οι εγγυήσεις (guarantees), κυρίως προς τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις τράπεζες, καθώς και η δανειακή χρηματοδότηση, τόσο επενδυτική (investment lending-investment loans), για τη χρηματοδότηση συγκεκριμένων έργων, όσο και θεσμική (development policy lending-development policy loans), με σκοπό την αναδιάρθρωση των μακροοικονομικών μιας χώρας και την εγκαθίδρυση κατάλληλου θεσμικού αναπτυξιακού πλαισίου.²⁰

Οι μεταψυχροπολεμικές εξελίξεις στο νομικό πεδίο σχετικά με τη δημοκρατική συμμετοχή, την προστασία του περιβάλλοντος και την ανάπτυξη, έρχονται να προστεθούν στους νομικούς μετασηματισμούς που έλαβαν χώρα από το 1945 μέχρι και σήμερα, στο δίκαιο του πολέμου και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Μετά το τέλος του Β΄ Παγκοσμίου Πολέμου, αναδείχθηκε σταδιακά, σε διεθνές και περιφερειακό επίπεδο, ένα εκτεταμένο πλέγμα αρχών, κανόνων και θεσμών προστασίας των δικαιωμάτων του ανθρώπου. Ωστόσο, απαιτήθηκε «πολύχρονη κυοφορία και ωρίμανση, καθώς μια ιστορική συγκυρία ανατροπής δεδομένων αντιλήψεων» προκειμένου να αναδεχθεί «σε οικουμενική και περιφερειακή κλίμακα, ένα εντυπωσιακό σε όγκο και ποιότητα ‘κεκτημένο’ δικαιωμάτων του ανθρώπου».²¹ Όπως σημειώνει ο Στέλιος Περράκης,

¹⁸ K.E. Boon (2008), ‘Coining a New Jurisdiction: the Security Council as Economic Peacekeeper’, *Vanderbilt Journal of Transnational Law*, 41 (4): 991-1042, M. Macdonald (2005), *Provision of Infrastructure in Post-Conflict Situations*, London: UK Department for International Development, D. Bagwitz, R. Elges, H. Grossmann & H. Kruk (2008), *Private Sector Development in (Post-) Conflict Situations*, Eschbotn: Deutsch Gesellschaft für Technische Zusammenarbeit, S. Barakat (2005) (ed.), *After the Conflict: Reconstruction and Development in the Aftermath of War*, London: I.B. Tauris.

¹⁹ J.K. Boyce & M. O’Donnell (2007), *Peace and Public Pursue: Economic Policies for Postwar Statebuilding*, Boulder: Lynne Rienner Publishers, 6, P. Collier (2005), ‘Economic Policy in Post-conflict Societies’, στο A. Kwasi Fosu & P. Collier (eds), *Post-conflict Economies in Africa*, Houndmills: Palgrave Macmillan, 54-55, L. Taylor (1993), ‘Stabilization, Adjustment, and Reform’, στο L. Taylor (ed.), *the Rocky Road to Reform: Adjustment, Income Distribution, and Growth in the Developing World*, Cambridge: Cambridge University Press, 39-94.

²⁰ T. E. Flores & I. Nooruddin (2009), ‘Financing the peace: Evaluating World Bank post-conflict assistance programs’, *Review of International Organisations*, 41 (1): 1-27.

²¹ Στ. Περράκης (2007), ‘Δικαιώματα του Ανθρώπου και Ηνωμένα Έθνη: 60 Χρόνια Μετά’, στο Χ. Δίπλα & Ε. Δούση (επιμ.), *Εξήντα Χρόνια από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών- Ειρήνη, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Θεσμική Μεταρρύθμιση*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 133.

η ιστορική ρήξη του 1989 στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες ανέδειξε τα δικαιώματα του ανθρώπου σε κορυφαίο θέμα κάθε εθνικής κοινωνίας και θεμελιώδη προτεραιότητα για τη διεθνή κοινότητα... Περαιτέρω, το ξεπέραςμα των αγκυλώσεων του παρελθόντος περί μη επέμβασης στις εσωτερικές υποθέσεις ενός κράτους επέτρεψε τη χωρική διεύρυνση του διεθνούς κεκτημένου δικαιωμάτων του ανθρώπου [και] την αναβάθμισή του σε οικουμενικό και περιφερειακό επίπεδο.²²

Οι ειρηνευτικές επιχειρήσεις των Ηνωμένων Εθνών, και ιδίως οι επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης, παρέχουν σημαντική τεχνική βοήθεια για την αναδιοργάνωση του συνταγματικού, νομοθετικού και θεσμικού πλαισίου στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και του κράτους δικαίου, τη βελτίωση του συστήματος απονομής δικαιοσύνης, την εκπόνηση προγραμμάτων εκπαίδευσης σε θέματα ανθρωπίνων δικαιωμάτων, την αναδιάρθρωση των αστυνομικών δυνάμεων και του στρατού, με σκοπό τη δημιουργία ενός κατάλληλου περιβάλλοντος για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την προαγωγή του κράτους δικαίου.²³

Οι παραπάνω αλλαγές που μετασημάτισαν τη δημοκρατική διακυβέρνηση, τα ανθρώπινα δικαιώματα και την ανάπτυξη προσδιορίζουν τη σύγχρονη εξέλιξη της διεθνούς κοινωνίας και διαμορφώνουν ένα θεσμικό και κανονιστικό πλαίσιο δράσης για τον ΟΗΕ, μέσα στο οποίο ο Οργανισμός αναλαμβάνει ενεργό ρόλο στη μεταπολεμική ανασυγκρότηση των κρατών. Το *peacebuilding* αναδεικνύεται σε εργαλείο αναδιαμόρφωσης της παγκόσμιας τάξης, καθώς μέσα από τη μεταπολεμική ανασυγκρότηση των κοινωνιών θέτει πρότυπα διεθνούς συμπεριφοράς στη βάση της γενικής, αν όχι καθολικής παραδοχής, ότι τα σύγχρονα κράτη θα πρέπει να είναι δημοκρατικά, να σέβονται τα ανθρώπινα δικαιώματα και να επιδιώκουν την ευημερία των πολιτών τους.²⁴ Ο Οργανισμός των Ηνωμένων Εθνών, μέσα από την (αν)οικοδόμηση κρατών, οριοθετεί σιωπηρά τον μετασηματισμό της διεθνούς κοινότητας με την υπεράσπιση και επέκταση της φιλελεύθερης ζώνης ειρήνης

²² Στ. Περράκης (1999), 'Ο Νέος διευρυμένος ρόλος των δικαιωμάτων του ανθρώπου', στο Κ. Κούφα (επιμ.), *50 Χρόνια της Οικουμενικής Διακήρυξης των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, 1948-1998*, Αθήνα-Θεσσαλονίκη: Εκδ. Σάκκουλα, 98 και 99. Παρά τη σημαντική πρόοδο στον τομέα των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η απόλαυσή τους, όπως σημειώνει η Π. Νάσκου-Περράκη, χαρακτηρίζεται από έντονες ασυμμετρίες. «Η εσωτερική έννομη τάξη πολλών ισλαμικών κρατών, όπως διαμορφώνεται από το ιερό ισλαμικό δίκαιο της σαρία (Shari'a), παρόλο που συμπεριλαμβάνει αρχές που αναφέρονται στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, εν τούτοις φαίνεται να αντίκειται σε ορισμένες διατάξεις που έχουν κατοχυρωθεί εδώ και πολλά χρόνια από το δίκαιο των δικαιωμάτων του ανθρώπου... Με παντελή έλλειψη θεσμικής προστασίας στην ασιατική ήπειρο, η πρόοδος και η εφαρμογή τους εμποδίζεται σημαντικά σε πολλά κράτη της ηπείρου αυτής... Η έλλειψη προστασίας δικαιωμάτων του ανθρώπου είναι εμφανής, κυρίως στα κράτη του τρίτου κόσμου, που μαστίζονται από την φτώχεια, την έλλειψη εκπαίδευσης, τις μορφές διάκρισης, την διαφθορά και την αδιαφορία των κυβερνώντων». Π. Νάσκου-Περράκη (2008), *Μηχανισμοί Προστασίας Δικαιωμάτων του Ανθρώπου – Διεθνείς Πράξεις, θεωρία και πρακτική*, Αθήνα-Κομοτηνή: Εκδ. Αντ. Ν. Σάκκουλα.

²³ R. Sannerholm (2007), 'Legal, Judicial and Administrative Reforms in Post-Conflict Societies: Beyond the Rule of Law Template', *Journal of Conflict & Security Law*, 12(1): 65-94, R. Murphy & K. Månsson (2006), 'Perspectives on Peace Operations and Human Rights', *International Peacekeeping*, 13 (4): 457-461, V. O'connor (2006), 'Rule of Law and Human Rights Protections through Criminal Law Reform: Model Codes for Post-Conflict Criminal Justice', *International Peacekeeping*, 13(4): 517-530.

²⁴ K. Lidén (2009), 'Building Peace Between Global and Local Politics: The Cosmopolitan Ethics of Liberal Peacebuilding', *International Peacekeeping*, 15 (6): 616-634. O. Ramsbotham & T. Woodhouse (2005), 'Cosmopolitan peacekeeping and the Globalization of Security', *International Peacekeeping*, 12 (2): 139-156. O.P. Richmond (2004), 'The Globalization of Responses to Conflict and the Peacebuilding Consensus', *Cooperation and Conflict*, 39 (2): 129-150. R. Paris (2002), 'International peacebuilding and the "mission civilisatrice"', *Review of International Studies*, 28 (4): 637-656. P. Taylor (1999), 'The United Nations in the 1990s: Proactive Cosmopolitanism and the Issue of Sovereignty', *Political Studies*,: 538-565.

αυξάνοντας έτσι τις προοπτικές μερίσματος ειρήνης για πολλές περιοχές του κόσμου.²⁵

II. Η οικοδόμηση της ειρήνης (peacebuilding) με πρίσμα κοσμοπολιτικό.²⁶

Από την μέχρι τώρα ανάλυση προκύπτει ότι οι βασικές συνιστώσες του peacebuilding δεν λαμβάνουν χώρα σε θεσμικό και κανονιστικό κενό. Αντίθετα, οι επιχειρήσεις οικοδόμησης της ειρήνης ενσωματώνουν αξιακά και ηθικά προτάγματα τα οποία ήδη αποτελούν αρχές και κανονιστικές ψηφίδες στο θεσμικό οικοδόμημα του ΟΗΕ, όπως αυτό περιγράφεται στον Χάρτη του των Ηνωμένων Εθνών. Ωστόσο, υπάρχουν μεγάλα περιθώρια για βελτίωση της αποτελεσματικότητας και για ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης των επιχειρήσεων οικοδόμησης της ειρήνης.

Μια πρώτη σημαντική αδυναμία των επιχειρήσεων peacebuilding είναι η περιορισμένη συμμετοχή των εθνικών και τοπικών αρχών στο σχεδιασμό και την εφαρμογή των πολιτικών για την αποκατάσταση και την οικοδόμηση της ειρήνης.²⁷ Η ελάχιστη επιρροή των πολιτών στην πορεία της οικοδόμησης της ειρήνης σ' ένα μεγάλο αριθμό ειρηνευτικών επιχειρήσεων και η ασύμμετρη σχέση μεταξύ αυτών που λαμβάνουν τις αποφάσεις και υλοποιούν τις μεταπολεμικές δράσεις και εκείνων που γίνονται δέκτες των πολιτικών αυτών υπονομεύουν τόσο τη δημοκρατική νομιμοποίηση, όσο και την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων peacebuilding.²⁸

Η περιορισμένη κατανόηση της ιδιομορφίας και της ιδιαιτερότητας κάθε χώρας και κάθε κατάστασης από τους διεθνείς δρώντες, η τεχνοκρατική φύση μεγάλου μέρους της διαδικασίας οικοδόμησης της ειρήνης που τείνει να αποκλείει τους πολίτες, κυρίως από τα φτωχότερα και πιο περιθωριοποιημένα κοινωνικά στρώματα, η έλλειψη επαρκούς διαφάνειας και λογοδοσίας των διεθνών αξιωματούχων στην κοινωνία του μεταπολεμικού κράτους, αλλά και η χρονική καθυστέρηση στη μεταφορά της εξουσίας και της ευθύνης ανοικοδόμησης στις εθνικές και τοπικές αρχές δεν ικανοποιούν τα αιτήματα των πολιτών για δημοκρατική διαφάνεια και λογοδοσία, αντιπροσώπευση και συμμετοχή.²⁹

²⁵ Υπό το πρίσμα αυτό η διαδικασία οικοδόμησης της ειρήνης εντάσσεται στο πλαίσιο της θεωρίας της δημοκρατικής ειρήνης. C.F. Gelpi & J.M. Grieco (2008), 'Democracy, Interdependence, and the Sources of the Liberal Peace', *Journal of Peace Research*, 45 (1): 17-35, J. Heathershaw (2008), 'Unpacking the Liberal Peace: The Dividing and Merging of Peacebuilding Discourses', *Millennium: Journal of International Studies*, 36 (3): 597-621, O.P. Richmond (2006), 'The problem of peace: understanding the liberal peace', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 291-314. Αντίθετα, για τον Δημήτρη Ακριβούλη η εδραίωση της φιλελεύθερης δημοκρατίας στη βάση της θεωρίας της δημοκρατικής ειρήνης συνιστά ρητορικό εργαλείο και ιδεολογικό σχήμα, το οποίο μέσω μιας στρατηγικής αναλογικών συσχετισμών με τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, το Ολοκαύτωμα και την πρόωπη μεταπολεμική περίοδο συμβάλλει στην ιδεολογική ταύτιση της Δύσης με τη Διεθνή Κοινότητα νομιμοποιώντας έτσι συγκεκριμένες επεμβατικές μορφές δράσης, όπως η εξάπλωση των δυτικών φιλελεύθερων θεσμών στο πλαίσιο του peacebuilding. Δ. Ακριβούλης (2011), 'Το Γάντι, η Γροθιά και ο Συνασπισμός των Προθύμων: η Ιδεολογική Νομιμοποίηση της (Ανθρωπιστικής) Επέμβασης στη μετά-Κόσοβο Εποχή', στο Στ. Περράκης (επιμ), *Η Διεθνής Συνεργασία σε Οικουμενικό και Περιφερειακό Επίπεδο – Οι Διεθνείς Θεσμοί σε Κίνηση*, 2011, Αθήνα, Εκδ. Ι. Σιδέρης, 361-410, ιδίως 398-400

²⁶ Πρόκειται για παράφραση του τίτλου ενός από τα πλέον δημοφιλή έργα του Immanuel Kant, *Ιδέα μιας γενικής ιστορίας με πρίσμα κοσμοπολιτικό*.

²⁷ T. Murithi (2009), *The Ethics of Peacebuilding*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 4.

²⁸ R. Belloni (2001), 'Civil Society and Peacebuilding in Bosnia and Herzegovina', *Journal of Peace Research*, 38 (2), 163-180.

²⁹ O. Richmond (2008), *Peace in International Relations*, London & New York: Routledge, 108, *Idem* (2004), 'UN Peace Operations and the Dilemmas of the Peacebuilding Consensus', *International Peacekeeping*, 11 (1): 92.

Η μακροχρόνια παραμονή διεθνών δυνάμεων στο υπό μετάβαση κράτος σε συνδυασμό με τον περιορισμένο ρόλο της κοινωνίας στην μεταπολεμική αποκατάσταση της ειρήνης αποξενώνει την κοινωνία από τη διαδικασία της μεταπολεμικής ανασυγκρότησης και ενισχύει την αίσθηση της διεθνούς εξάρτησης. Με τον τρόπο όμως αυτό εντείνεται η δυσαρέσκεια των πληθυσμών, αυξάνεται το οικονομικό κόστος των επιχειρήσεων λόγω της μακρόχρονης παρουσίας και εγείρονται ζητήματα δημοκρατικής νομιμοποίησης. Επιπλέον, η μακρόχρονη παρουσία δυνάμεων της διεθνούς κοινότητας σε ένα μεταπολεμικό κράτος καλλιεργεί στους πληθυσμούς την αυταπάτη ότι θα μπορούν πάντοτε να προστατεύονται χάρη σε διεθνείς επεμβάσεις. Στην ουσία, όμως, πρόκειται για μια ασφάλεια που αναπτύσσεται μέσα σε προστατευτικούς θύλακες και υπονομεύει τη δυνατότητα του πληθυσμού να αναλάβει σε βάθος χρόνου την ευθύνη διακυβέρνησης του τόπου.³⁰

Αυξανόμενη ανησυχία υπάρχει επίσης και για τα αποτελέσματα των διαρθρωτικών αλλαγών στις μεταπολεμικές κοινωνίες. Η εκτεταμένη και με γρήγορους ρυθμούς απελευθέρωση της οικονομίας των μεταπολεμικών κρατών χωρίς τον υπολογισμό του κόστους, την οικοδόμηση ενός κοινωνικού δίχτυ ασφαλείας και την ενίσχυση της δημόσιας διοίκησης οδηγεί συχνά σε αντίθετα αποτελέσματα από τα προσδοκώμενα. Η ανεργία και η υποαπασχόληση, οι ανισότητες, η φτώχεια και ο αποκλεισμός παραμένουν επίμονες πραγματικότητες για πολλές μεταπολεμικές κοινωνίες. Η εφαρμογή μιας ενιαίας οικονομικής πολιτικής αδιακρίτως για όλες τις χώρες (package of measures), ως η μόνη καθολικά έγκυρη μέθοδος οικονομικής ανασυγκρότησης και ανάπτυξης, παραγνωρίζει τις ιδιαίτερες εθνικές και τοπικές συνθήκες των μεταπολεμικών κρατών, υπονομεύει την αποτελεσματικότητα των επιχειρήσεων peacebuilding και ταυτόχρονα υπογραμμίζει τα όρια της κυρίαρχης οικονομικής ορθοδοξίας.³¹

Η οργάνωση και η λειτουργία του peacebuilding δεν τελεί σε θεσμικό και πολιτικό κενό, αντίθετα είναι απόλυτα συνυφασμένη με τη δομή και τη λειτουργία του συστήματος παγκόσμιας διακυβέρνησης, όπως αυτό διαμορφώθηκε σταδιακά μέσα από τις μεταπολεμικές και κυρίως μεταψυχροπολεμικές διεθνοπολιτικές εξελίξεις. Με άλλα λόγια, η φυσιογνωμία του peacebuilding δεν υφίσταται ανεξάρτητα και έξω από το κανονιστικό υπόβαθρο και την ιδεολογική βάση του παγκόσμιου συστήματος. Ακολουθώντας τα όρια και οι αδυναμίες των επιχειρήσεων οικοδόμησης της ειρήνης αντανakλούν τα όρια και τις αδυναμίες της σύγχρονης διεθνούς τάξης.³²

³⁰ R. Mac Ginty (2008), 'Indigenous Peace-Making Versus the Liberal Peace', *Cooperation and Conflict*, 43 (2): 139-163; J. Beate (2007), 'The Tragedy of Liberal Diplomacy: Democratization, Intervention and Statebuilding', *Journal of Intervention and Statebuilding*, 1.1 (2): 211-229.

³¹ M. Pugh, N. Cooper & M. Turner (eds.) (2008), *Whose Peace? Critical Perspectives on the Political Economy of Peacebuilding*, Basingstone: Palgrave Macmillan; M. Turner & M. Pugh (2006), 'Towards a new Agenda for Transforming War Economies', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 471-479; C. Cramer (2006), 'Labour Markets, Employment, and the Transformation of War Economies', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 389-410; M. Pugh (2006), 'Post-War Economies and the New York Dissensus', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 269-289; *Idem* (2005), 'The political economy of peacebuilding: a critical theory perspective', *International Journal of Peace Studies*, 10 (2): 23-42.

³² K. Lidén, R. Mac Ginty & O. Richmond (2009), Introduction: Beyond Northern Epistemologies of Peace: Peacebuilding Reconstructed?', *International Peacekeeping*, 16:5, 587-598; R. Mac Ginty & O. Richmond (eds) (2007), 'Myth or Reality: The Liberal Peace and Post-conflict Reconstruction', *Global Society*, 21 (4): 491-497; N. Cooper (2007), 'On the Crisis of the Liberal Peace', *Conflict, Security and Development*, 7 (4): 605-616; M. Pugh (2003), 'Peacekeeping and IR Theory: Phantom of the Opera?', *International Peacekeeping*, 10 (4): 110-111; M. Duffield Mark (2002), *Global Governance and the*

Το σημερινό σύστημα παγκόσμιας διακυβέρνησης χαρακτηρίζεται από ένα έντονο κενό δικαιοδοσίας, συμμετοχής και λογοδοσίας.³³ Η απουσία δημοκρατικών διαδικασιών που να συνδέουν αυτόν που λαμβάνει μια απόφαση σε περιφερειακό και διεθνές επίπεδο με αυτόν που υφίσταται τις συνέπειές της σε εθνικό και τοπικό,³⁴ η έλλειψη διαφάνειας και επαρκών μηχανισμών που να εξασφαλίζουν τον έλεγχο και τη δημόσια λογοδοσία των διεθνών οργανισμών,³⁵ η υποεκπροσώπηση των αναπτυσσόμενων χωρών στους διεθνείς θεσμούς, καθώς και η περιορισμένη συμμετοχή των πολιτών του κόσμου στη λήψη αποφάσεων για διεθνή θέματα και στη διαμόρφωση της ατζέντας της παγκόσμιας πολιτικής,³⁶ θέτουν αναπόδραστα το ζήτημα του δημοκρατικού ελλείμματος σε παγκόσμιο επίπεδο.³⁷ «Η δημοκρατία, έτσι, αναδύεται ως πρόβλημα της νομιμότητας των περιφερειακών και παγκόσμιων δομών εξουσίας».³⁸ Ακολούθως, οποιαδήποτε προσπάθεια για ενίσχυση της δημοκρατικής νομιμοποίησης, της συμμετοχής και της λογοδοσίας στο χώρο των ειρηνευτικών επιχειρήσεων είναι απόλυτα συνυφασμένη με τον εκδημοκρατισμό της παγκόσμιας διακυβέρνησης.

Σχετικά με τη λειτουργία του διεθνούς οικονομικού συστήματος, η οικονομική ανισότητα, η κοινωνική πόλωση και η επιβάρυνση του περιβάλλοντος,³⁹ η προτεραιότητα της οικονομίας έναντι της πολιτικής, καθώς και η απουσία δημοκρατικού ελέγχου και ρύθμισης των παγκόσμιων αγορών⁴⁰ βρίσκονται στον πυρήνα της σύγχρονης κριτικής. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο David Held, «οι φιλελεύθερες δημοκρατικές διαδικασίες, τα ανθρώπινα δικαιώματα και οι ακμάζουσες οικονομικές ανισότητες συνυπάρχουν δίπλα-δίπλα».⁴¹

Το κεφαλαιοκρατικό, ωστόσο, σύστημα δεν είναι από τη φύση του προβληματικό. Αντίθετα, εμφανίζει ξεχωριστά πλεονεκτήματα, έναντι των κεντρικά σχεδιασμένων οικονομιών, σε ό,τι αφορά την οικονομική μεγέθυνση, την παραγωγικότητα και την ανάπτυξη.⁴² Επιπλέον, η φιλελεύθερη κεφαλαιοκρατική δημοκρατία δεν περιέχει σοβαρές εσωτερικές αντιφάσεις που θα μπορούσαν να την υπονομεύσουν και να την πλήξουν ως πολιτικό και κοινωνικοοικονομικό σύστημα

New Wars: The Merging of Development and Security, London: Zed Books, 12; P. V. Jakobsen (2002), 'The Transformation of United Nations Peace Operations in the 1990s: Adding Globalization to the Conventional "End of the Cold War Explanation"', *Cooperation and Conflict*, 37 (3): 267-282.

³³ X. A. Φραγκονικολόπουλος & Φ. Προέδρου (2010), *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 74-75.

³⁴ R. Keohane (2003), 'Global Governance and Democratic Accountability', στο D. Held & M. Koenig-Archibugi (eds), *Taming globalization: frontiers of governance*, Cambridge: Polity Press, 141.

³⁵ R. Keohane (2006), *The Contingent Legitimacy of Multilateralism*, Garnet Working Paper, No 09/06, 18-21, J. Bohman (1999), 'International regimes and democratic governance', *International Affairs*, 75: 503.

³⁶ T. Brennan (2003), 'Cosmopolitanism and internationalism', στο D. Archibugi (ed.), *Debating Cosmopolitics*, London: Verso, 42, B. Ghali (2000), 'An agenda for democratization: democratization at the international level', στο B. Holden (ed.), *Global Democracy: Key Debates*, Routledge Publishing, 107.

³⁷ R. Falk & A. Strauss (2003), 'The deeper challenge of global terrorism: a democratizing response', στο D. Archibugi (ed.), *Debating Cosmopolitics*, London: Verso, 230.

³⁸ X. A. Φραγκονικολόπουλος & Φ. Προέδρου (2010), *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 77.

³⁹ T. Pogge (2003), 'The influence of the global order on the prospects for genuine democracy in developing countries', στο D. Archibugi (ed.), *Debating Cosmopolitics*, London: Verso, 133-134.

⁴⁰ M. Foley (2008), 'Is Global Financial Governance Possible? In the Ungoverned World of Global Finance: Caveat Emptor!', *Journal of Global Change and Governance*, 1: 23.

⁴¹ D. Held (2004/2008), *Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη "Συναίνεση" των Η.Π.Α.*, μετάφρ. Κουτρής Χαρίδημος, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο, 246.

⁴² F. Hayek (1976), *The Road to Serfdom*, London: Routledge – Kegan Paul.

απαιτώντας για την επίλυσή τους την έλευση ενός επιπλέον σταδίου εξέλιξης της ανθρώπινης ιστορίας.⁴³

Σήμερα, υπάρχουν ελάχιστοι επικριτές των φιλελεύθερων κοινωνιών που φαίνονται πρόθυμοι να υποστηρίξουν την πλήρη εγκατάλειψη των αρχών του φιλελευθερισμού, και στη σφαίρα της πολιτικής και στη σφαίρα της οικονομίας, ως τρόπο υπέρβασης της υπάρχουσας οικονομικής ανισότητας. Δεν πρόκειται τόσο για μια διαμάχη επί των αρχών που διέπουν της φιλελεύθερες κοινωνίες, όσο για μια διαμάχη περί του σημείου στο οποίο πρέπει να οριοθετείται η κατάλληλη εξισορρόπηση ανάμεσα στην ατομική ελευθερία και την ισότητα.⁴⁴

Από την άλλη, όμως, δεν μπορεί να παραγνωρίζει κανείς τις ασυμμετρίες και τα ανόμοια αποτελέσματα του παγκόσμιου οικονομικού συστήματος στις περιοχές και τις χώρες του κόσμου, καθώς και τον αντίκτυπο της νεοφιλελεύθερης οικονομικής ορθοδοξίας κατά τη διάρκεια των τελευταίων είκοσι ετών, ιδίως στις αναπτυσσόμενες χώρες.⁴⁵

Η ημερήσια διάταξη, έτσι όπως κυρίαρχα διαμορφώνεται από τους διεθνείς οικονομικούς οργανισμούς, κυρίως την Παγκόσμια Τράπεζα, το ΔΝΤ και τον ΠΟΕ, είναι αποκλειστικά προσανατολισμένη σε πολιτικές που αφορούν την «πρόσβαση στην αγορά». Η ακολουθούμενη, ωστόσο, οικονομική πολιτική, η οποία βασίζεται στη Συναίνεση της Ουάσινγκτον (Washington Consensus)⁴⁶ και χαρακτηρίζεται από περιοριστικές δημοσιονομικές πολιτικές, με περικοπές των κοινωνικών δαπανών για υγεία, εκπαίδευση και κοινωνική ασφάλεια, απέτυχε σε πολλές χώρες, ιδίως του αναπτυσσόμενου κόσμου, να μειώσει τη φτώχεια, την ανεργία και τις ανισότητες, καθώς και να εξασφαλίσει οικονομική εξυγίανση, σταθερότητα και συνεχή ανάπτυξη. Αντίθετα σε αρκετές χώρες παρατηρήθηκε μείωση των ρυθμών ανάπτυξης και του βιοτικού επιπέδου, αύξηση του χρέους, επιδείνωση της ύφεσης και μετάδοση της οικονομικής αστάθειας και των κρίσεων σε γειτονικές χώρες. Η περιορισμένη αποτελεσματικότητα της οικονομικής πολιτικής αποτυπώνονται έκδηλα στα αφρικανικά κράτη, όπου παρά τις μακροχρόνιες πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής από το ΔΝΤ, «το κατά κεφαλήν ΑΕΠ της Αφρικής δεν κινήθηκε στο ελάχιστο από το επίπεδο στο οποίο βρισκόταν πριν από 20 χρόνια;».⁴⁷ Ο γνωστός οικονομολόγος Joseph Stiglitz στο κλασικό πλέον έργο του, *Globalization and its discontents*, επισημαίνει την περιορισμένη ημερήσια διάταξη των διεθνών

⁴³ F. Fukuyama (1992), *Το Τέλος της Ιστορίας και ο Τελευταίος Άνθρωπος*, μετάφρ. Αχιλλέας Φακατσέλης, Αθήνα: Εκδ. Α.Α. Λιβάνη, 25.

⁴⁴ *Ibid*, 385.

⁴⁵ H. Overbeek (2002), 'Neoliberalism and the Regulation of Global Labour Mobility', *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 581: 75.

P. Mosley (2000), 'Globalization, economic policy and governance', *World Economy*, 23(5), 613-634.

⁴⁶ Ο όρος «συναίνεση της Ουάσινγκτον» χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά από τον John Williamson και αναφέρεται σε μια σειρά νεοφιλελεύθερων οικονομικών πολιτικών, οι οποίες αποτελώντας λογικές αρχές της οικονομικής πρακτικής οπουδήποτε και από οποιονδήποτε και εάν εφαρμοστούν μπορούν να εγγυηθούν συνεχή και δίκαιη ανάπτυξη για όλους. Οι πολιτικές αυτές στοχεύουν στη μείωση της κρατικής παρέμβασης στα οικονομικά πράγματα και περιλαμβάνουν, ανάμεσα σε άλλα, την κατάργηση των ελέγχων όλων των αγορών, την φιλελευθεροποίηση του εμπορίου και της κεφαλαιαγοράς, καθορισμένα από την αγορά επιτόκια και εύκαμπτες συναλλαγματικές ισοτιμίες, την μεταφορά των ενεργητικών από τον δημόσιο στον ιδιωτικό τομέα, ισορροπημένους προϋπολογισμούς και ελεγχόμενες/περιορισμένες δημόσιες δαπάνες. J. Williamson (1990), *Latin American Adjustments: How Much Has Happened*, Washington D.C.: Institute for International Economics· *idem* (1993), 'Democracy and the "Washington Consensus"', *World Development* 21 (8): 1239-1336.

⁴⁷ Παρατίθεται στο D. Held (2004/2008), *Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη "Συναίνεση" των Η.Π.Α.*, μετάφρ. Κουτρής Χαρίδημος, Αθήνα: Εκδόσεις Επίκεντρο, 117.

οικονομικών οργανισμών και αναδεικνύει τα όρια της κυρίαρχης οικονομικής ορθοδοξίας.⁴⁸

Περαιτέρω, οι πολιτικές απελευθέρωσης της αγοράς που προωθούν οι διεθνείς οικονομικοί οργανισμοί δεν λαμβάνουν υπόψη τους τη μεγάλη σημασία που έχουν οι διαφορετικές δυνατότητες σε τεχνογνωσία, κεφάλαια και υποδομές ανάμεσα σε αναπτυγμένες και αναπτυσσόμενες χώρες, καθώς και το διαφορετικό σημείο εκκίνησης σε ό,τι αφορά την κατάσταση της οικονομίας, το θεσμικό και πολιτικό περιβάλλον. Έτσι, ο ανταγωνισμός λειτουργεί υπέρ αυτού που βρίσκεται σε πλεονεκτικότερη θέση, δηλαδή του αρχικά υπέρτερου, ενώ οι κανόνες του διεθνούς εμπορίου νομιμοποιούν και αναπαράγουν τις ανισότητες ανάμεσα στις διαφορετικές περιοχές του πλανήτη.⁴⁹ Το αποτέλεσμα αυτό είναι γνωστό στη διεθνή βιβλιογραφία ως «η θεωρία του τεχνολογικού χάσματος».⁵⁰

Αξίζει μάλιστα να αναφερθεί ότι τα πλούσια κράτη του Βορρά, ενώ υποστηρίζουν σταθερά την απελευθέρωση του διεθνούς εμπορίου, την ίδια στιγμή ακολουθούν προστατευτικές πολιτικές σε αρκετούς τομείς της οικονομίας τους. Είναι χαρακτηριστικό ότι ενώ φιλελευθεροποιείται το εμπόριο των βιομηχανικών προϊόντων, η γεωργία παραμένει προστατευμένη. Εάν λάβουμε, όμως, υπόψη ότι ο νευραλγικός και ευαίσθητος τομέας της γεωργίας καταλαμβάνει κεντρικό ρόλο στην οικονομική δραστηριότητα των αναπτυσσόμενων χωρών, και ιδιαίτερα των λιγότερο αναπτυγμένων εξ' αυτών, και συνυπολογίσουμε με μια σειρά στρεβλώσεων και πρακτικών που συνιστούν διακρίσεις σε βάρος των προϊόντων των χωρών αυτών και εμποδίζουν την πρόσβασή τους σε ξένες αγορές, τότε γίνεται εύκολα αντιληπτή η μειονεκτική θέση τους έναντι των βιομηχανικών οικονομιών και κρατών.⁵¹

Στο πλαίσιο αυτό γίνεται εύληπτο ότι οποιαδήποτε προσπάθεια για την οικονομική ανασυγκρότηση και ανάπτυξη των μεταπολεμικών κοινωνιών του αναπτυσσόμενου κόσμου είναι απόλυτα συνυφασμένη με την συνεχιζόμενη υπανάπτυξη του Τρίτου Κόσμου και τις αγροτικές και δασμολογικές πολιτικές που ακολουθούνται εις βάρος των αναπτυσσόμενων χωρών, όπως είναι «οι επιδοτήσεις των γεωργικών προϊόντων και άλλα μέτρα που διαστρεβλώνουν το διεθνές εμπόριο σε τομείς εξαγωγικού ενδιαφέροντος των χωρών αυτών, η κατάχρηση των μεθόδων αντιντάμπινγκ, τα τεχνικά εμπόδια στο εμπόριο»⁵² καθώς και η ισχύουσα νομοθεσία περί πνευματικών δικαιωμάτων (TRIPS) του ΠΟΕ που απαγορεύει για τις χώρες αυτές την αντιγραφή, αναπαραγωγή και χρήση καινοτόμων ευρεσιτεχνιών και πρωτοποριακών φαρμάκων, «χωρίς την καταβολή υψηλού αντιτίμου» γεγονός που «διαιώνίζει τα υψηλά επίπεδα θνησιμότητας και το τεράστιο χάσμα στο βιοτικό επίπεδο του Πρώτου και του Τρίτου Κόσμου».⁵³

Θα ήταν, ωστόσο, λάθος να αποδώσει κανείς όλα τα αποτελέσματα των επιχειρήσεων *peacebuilding* στη λειτουργία του παγκόσμιου συστήματος

⁴⁸ J. Stiglitz, *Globalization and its discontents*, London: Penguin Books.

⁴⁹ X. Α. Φραγκονικολόπουλος & Φ. Προέδρου (2010), *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 150.

⁵⁰ A. Kenwood & A. Loughheed (1999), *The growth of the International Economy 1890-2000*, London–New York: Routledge, 4.

⁵¹ S. Storm & J. M. Rao (2004), 'Market-Led Globalization and World Democracy: Can the Twain Ever Meet?', *Development and Change*, 35: 577.

⁵² Α. Μπρεδήμας (2007), 'Χρηματοδότηση και Ανάπτυξη στη Συνάντηση Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών του 2005', στο X. Δίπλα & Ε. Δούση (επιμ.), *Εξήντα Χρόνια από την ίδρυση των Ηνωμένων Εθνών- Ειρήνη, Ανθρώπινα Δικαιώματα, Βιώσιμη Ανάπτυξη, Θεσμική Μεταρρύθμιση*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 176.

⁵³ X. Α. Φραγκονικολόπουλος & Φ. Προέδρου (2010), *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 159.

διακυβέρνησης. Αντίθετα, θα πρέπει να προσμετρηθούν και άλλοι παράγοντες, όπως το εξαιρετικά εχθρικό περιβάλλον στο οποίο συχνά καλούνται να αναπτυχθούν οι επιχειρήσεις, η συχνή απουσία συνοχής και συνεργασίας μεταξύ του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού μιας ειρηνευτικής δύναμης, οι επιχειρησιακές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν σχετικά με τον εξοπλισμό, την εκπαίδευση και τη χρηματοδότησή τους, καθώς και ο αρνητικός αντίκτυπος των επιμέρους κρατικών εξωτερικών πολιτικών στην εν γένει λειτουργία τους. Η ίδρυση και η μέχρι τώρα λειτουργία της Επιτροπής για την Οικοδόμηση της Ειρήνης έχει συμβάλει σημαντικά στο συντονισμό των διεθνών δρώντων, στην ενίσχυση της συνοχής των δράσεων, στην αναζήτηση και συγκέντρωση των αναγκαίων πόρων, προτείνοντας κατάλληλες στρατηγικές και αναπτύσσοντας καλύτερες δράσεις για την μετασυγκρουσιακής οικοδόμησης της ειρήνης.⁵⁴

Στο πλαίσιο αυτό η θεωρία της Κοσμοπολίτικης Δημοκρατίας (εφεξής ΚΔ) μπορεί να αποτελέσει οδηγό για τη μεταρρύθμιση του συστήματος παγκόσμιας διακυβέρνησης και το σχεδιασμό ενός νέου μοντέλου ειρηνευτικών επιχειρήσεων.⁵⁵ Η ΚΔ εστιάζει στον εκδημοκρατισμό της παγκόσμιας πολιτικής και «με κανονιστικό υπόβαθρο τις οικουμενικές αξίες της ελευθερίας, της ισότητας και της προάσπισης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων» προτείνει μια νέα αρχιτεκτονική του συστήματος παγκόσμιας διακυβέρνησης, με περισσότερη νομιμοποίηση και λογοδοσία, «που θα υπηρετεί την ειρήνη, την ισόρροπη οικονομική ανάπτυξη και την κοινωνική δικαιοσύνη».⁵⁶

Θεωρητική αφετηρία της ΚΔ αποτελεί η κοσμοπολίτικη αντίληψη πως «όλα τα ανθρώπινα όντα χρήζουν του ίδιου ηθικού σεβασμού και ενδιαφέροντος», ενώ οι επιμέρους εθνικές, φυλετικές ή θρησκευτικές διαφορές «δεν θα έπρεπε να καθορίζουν τα όρια των δικαιωμάτων ή των ευθυνών για την ικανοποίηση των βασικών αναγκών».⁵⁷ Οι ιδέες του κοσμοπολιτισμού έχουν μια μακρόχρονη ιστορία.⁵⁸ Παρά

⁵⁴ T. Murithi (2009), *The Ethics of Peacebuilding*, Edinburgh: Edinburgh University Press, 7-8, S.P. Campbell (2008), 'When Process Matters: The potential implications of Organizational Learning for Peacebuilding Success', *Journal of Peacebuilding and Development*, 4(2): 24-28, C. T. Benner & P. Rotman (2008), 'Learning to Learn? UN Peacebuilding and the Challenge of Building a Learning Organization', *Journal of Intervention and Statebuilding*, 2(1): 43-51, Bruderlein & S. Kaimal Suneeta (2008), 'From Information Overload to Informed Decision: Designing an Information System to Support Peacebuilding', *Journal of Peacebuilding and Development*, 4 (2): 99, W. Lambourne (2008), 'Towards Sustainable Peace and Civil Society and the Peacebuilding Commission', *Journal of Peacebuilding and Development*, 4 (2): 47, R. Jenkins (2008), 'Organizational Change and Institutional Survival: The Case of the U.N. Peacebuilding Commission', *Seton Hall Law Review*, 38: 1327, A. Scott (2008), 'The United Nations Peacebuilding Commission: An Early Assessment', *Journal of Peacebuilding and Development*, 4(2): 10-12, Th. J. Biersteker (2007), 'Prospects for the UN Peacebuilding Commission', *Disarmament Forum*, 2: 40.

⁵⁵ Για μια αναλυτική παρουσίαση της θεωρίας στην ελληνική βιβλιογραφία, βλ. την εξαιρετική μελέτη του Χρήστου Φραγκονικολόπουλου και του Φίλιππου Προέδρου, *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, 2010, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης.

⁵⁶ *Ibid.*, 44. Βλ., επίσης: R. Falk (2002), 'The post-Westphalia enigma', στο B. Hettne & B. Oden (eds.), *Global Governance in the 21st Century: Alternative Perspectives on World Order*, Almqvist & Wiksell International, 155.

⁵⁷ H. David (2004/2008), Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη "Συναινεση" των Η.Π.Α., μετάφρ. Χ. Κουτρής, Αθήνα: Εκδ. Επίκεντρο, 22-23. Βλ., επίσης: H. Brighouse & G. Brock (2005), *The Political Philosophy of Cosmopolitanism*, Cambridge: Cambridge University. K. Booth, T. Dunne Tim & M. Cox (2000), 'How might we live? Global ethics in a new century', *Review of International Studies*, 26 (5): 21.

⁵⁸ U. Beck & N. Sznaider (2006), 'Unpacking cosmopolitanism for the social sciences: a research agenda', *The British Journal of Sociology*, 57 (1): 14.

τις επιμέρους διαφοροποιήσεις,⁵⁹ ο κοσμοπολιτισμός παραπέμπει σε ένα σύνολο αξιών και αρχών, όπου ο άνθρωπος, και όχι τα κράτη, ή άλλες μορφές κοινωνικής συσσωμάτωσης και ανθρώπινης ένωσης,⁶⁰ είναι η απόλυτη μονάδα ηθικού ενδιαφέροντος.⁶¹ Κάθε άνθρωπος, ως άτομο ή/και ως μέλος της ανθρωπότητας συνολικά, αξιώνει ισότιμο σεβασμό, μέριμνα και ευαισθησία για το πρόσωπό του, ως ελεύθερο, έλλογο και ισότιμο όν, ανεξαρτήτως φύλου, φυλής, θρησκείας ή πολιτισμικής παράδοσης.⁶² Κατά τον κύριο εκπρόσωπο της ΚΔ, David Held, ως κοσμοπολιτισμός ορίζεται η ηθική και πολιτική προοπτική που οικοδομείται στα επιτεύγματα της φιλελεύθερης πολυμερούς τάξης που επικράτησε μετά το Ολοκαύτωμα, ιδίως στα ανθρώπινα δικαιώματα και στις δημοκρατικές αξίες, και η οποία επιδιώκει να ευθυγραμμίσει τη δράση όλων στη βάση κοινών αξιών και αρχών.⁶³

Οι κοσμοπολίτικες αξίες στις οποίες στηρίζεται η συγκεκριμένη θεωρητική κατασκευή είναι οι εξής: η ισότιμη αξιοπρέπεια των ανθρώπων, οι αρχές της ισότητας και της ισονομίας, η ενεργός συμμετοχή των ατόμων στις πολιτικές διαδικασίες και στη διαμόρφωση των συλλογικών αποφάσεων, η προσωπική ευθύνη και υπευθυνότητα, η αρχή της συγκατάθεσης, η συλλογική λήψη αποφάσεων γύρω από δημόσιες υποθέσεις μέσα από διαδικασίες ψηφοφορίας, η αρχή του μη αποκλεισμού και της επικουρικότητας, η αρχή της αποφυγής σοβαρής βλάβης και η αρχή της αειφορίας.⁶⁴ «Αυτές οι αρχές δεν είναι μόνο αρχές της Δύσης... αλλά το κύρος τους εκτείνεται πολύ πιο μακριά. Γιατί αυτές οι αρχές είναι η πηγή μιας δίκαιης, ανθρώπινης και ευπρεπούς κοινωνίας, οποιασδήποτε θρησκείας ή πολιτισμικής παράδοσης».⁶⁵ Εξάλλου, η εγκυρότητα των αρχών και των αξιών δεν θα πρέπει να

⁵⁹ Για μια συνοπτική, αλλά εμπειρισταωμένη τυποποίηση των διαφορετικών θεωρητικών τάσεων και παραλλαγών του κοσμοπολιτισμού βλ. N. Dower (2007), *World Ethics – The New Agenda*, 2nd edn, Edinburgh: Edinburg University Press.

⁶⁰ M. Cohran (1999), *Normative Theory in International Relations: A Pragmatic Approach*, Cambridge: Cambridge University Press, 9.

⁶¹ N. Dower (2007), *World Ethics – The New Agenda*, 2nd edn, Edinburgh: Edinburg University Press, 25, D. Jones (2003), 'The origins of the global city: ethics and morality in contemporary cosmopolitanism', *British Journal of Politics and International Relations*, 5 (1): 50–73, R. Cohen & S. Vertovic (eds) (2002), *Conceiving Cosmopolitanism. Theory, Context, and Practice*, Oxford: Oxford University Press, M. Cohran (1999), *Normative Theory in International Relations: A Pragmatic Approach*, Cambridge: Cambridge University Press, 9, P. Cheah & B. Robbins (1998) (eds), *Cosmopolitics. Thinking and Feeling Beyond the Nation*, Minneapolis: University of Minnesota Press.

⁶² I. Atack (2005), *The Ethics of Peace and War*, Edinburg: Edinburg University Press, 50.

⁶³ H. David (2004/2008), *Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη “Συναίνεση” των Η.Π.Α.*, μετάφρ. Χ. Κουτρής, Αθήνα: Εκδ. Επίκεντρο, 286. Στην ίδια κατεύθυνση βλ.: J.C. Kraska (2006), 'Global and Going Nowhere: Sustainable Development, Global Governance and Liberal Democracy', *Denver Journal of International Law and Policy*, 34 (2): 247–319· S. Caney (2005), *Justice Beyond Borders – A Global Political Theory*, Oxford: Oxford University Press, 29· D. Held (2002), 'Cosmopolitanism: Ideas, Realities and Deficits', στο D. Held & A. McGrew (eds.), *Governing Globalization – Power, Authority and Global Governance*, Cambridge: Polity Press, 315· M. Weller (1997), 'The reality of the emerging universal constitutional order: putting the pieces together', *Cambridge Review of International Studies*, 10 (Winter/Spring): 40–63.

⁶⁴ Αναλυτικά: H. David (2004/2008), *Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη “Συναίνεση” των Η.Π.Α.*, μετάφρ. Χ. Κουτρής, Αθήνα: Εκδ. Επίκεντρο, 285–297.

⁶⁵ *Ibid*, 286. Στην ίδια κατεύθυνση βλ. : S. Caney (2005), *Justice Beyond Borders – A Global Political Theory*, Oxford: Oxford University Press, 29, D. Held (2002), 'Cosmopolitanism: Ideas, Realities and Deficits', στο D. Held & A. McGrew (eds.), *Governing Globalization – Power, Authority and Global Governance*, Cambridge: Polity Press, 315.

συγγέεται ή να ακυρώνεται από την προέλευσή τους.⁶⁶ Όπως χαρακτηριστικά αναφέρει ο David Held, δεν υπάρχει γυναίκα, σε καμία κοινωνία, δυτική, μουσουλμανική ή ασιατική, που να μην επιζητά ίσα δικαιώματα, άνδρας που να μην απαιτεί σεβασμό, και κανένα άτομο στον αναπτυσσόμενο κόσμο που να μην αναζητά τα ελάχιστα μέσα επιβίωσης.⁶⁷

Σε αυτό το θεωρητικό πλαίσιο, ένας νέος «οδικός χάρτης» για την οικοδόμηση της ειρήνης συνίσταται στα εξής: 1) *Συμπεριληπτικό Peacebuilding*. Η διεθνής κοινότητα αντλώντας στοιχεία από διαφορετικά κοινωνικά συστήματα και μοντέλα διακυβέρνησης από τη Δύση μέχρι το Ισλάμ και την πλούσια ασιατική παράδοση, οφείλει να επιδιώξει τη σύνθεση διαφορετικών, συμπληρωματικών ακόμα και αντιθετικών μεταξύ τους ταυτοτήτων, και όχι την ομογενοποίηση των διεθνών σχέσεων στη βάση ενός ενιαίου μοντέλου peacebuilding αδιακρίτως για όλες τις μεταπολεμικές χώρες. 2) *Συμμετοχικό Peacebuilding*. Η ενεργός συμμετοχή των πολιτών εξασφαλίζει την απαιτούμενη συναίνεση της μεταπολεμικής κοινωνίας και αμβλύνει τις αναπόφευκτες εντάσεις που προκύπτουν μεταξύ των τοπικών, εθνικών και διεθνών αρχών. Με τον τρόπο αυτό αναγνωρίζεται η ακεραιότητα και η αυτονομία των εθνικών και τοπικών δρώντων και έτσι ενισχύεται η εμπιστοσύνη της κοινωνίας στη διαδικασία. Επιπλέον, η συμμετοχή του εθνικού και τοπικού παράγοντα εξασφαλίζει την ανάδειξη των μεταπολεμικών αναγκών μιας κοινωνίας από εκείνους που είναι οι άμεσοι ενδιαφερόμενοι, με επίκεντρο τις τοπικές συνθήκες και ανάγκες, τις αξίες και την πολιτισμική κληρονομιά τους. Ιδιαίτερη μέριμνα θα πρέπει να δοθεί στην πρόσβαση των γυναικών, των γηγενών ομάδων και των εθνικών μειονοτήτων στη μεταπολεμική διαδικασία. 3) *Αναδιανεμητικό Peacebuilding*. Η οικονομική ανασυγκρότηση των μεταπολεμικών κοινωνιών θα πρέπει να συνοδεύεται από μία επαρκής και αξιόπιστη σύνδεση ανάμεσα στις οικονομικές μεταρρυθμίσεις και την κοινωνική πρόβλεψη της προσαρμογής, ανάμεσα στη φιλελευθεροποίηση της αγοράς και την κοινωνική προστασία. Στο πλαίσιο αυτό, το peacebuilding αναλαμβάνει τις βασικές λειτουργίες ενός κράτους πρόνοιας με την αναδιανομή μέρους του πλούτου και της οικονομικής δραστηριότητας από τις κεντρικές στις περιφερειακές περιοχές των μεταπολεμικών κοινωνιών, προκειμένου να διορθωθούν οι μεγάλες αποκλίσεις ανάμεσα στα πλουσιότερα και φτωχότερα τμήματα των πληθυσμών. Προτεραιότητα θα πρέπει να δοθεί στην καθημερινότητα των πολιτών μιας μεταπολεμικής κοινωνίας και στην ικανοποίηση βασικών αναγκών σε υγεία, εκπαίδευση, εργασία και στέγη. Για το σκοπό αυτό απαιτείται ενίσχυση και όχι αποδυνάμωση του ρόλου του μεταπολεμικού κράτους στην παροχή βασικών δημοσίων αγαθών, την εποπτεία των αγορών, την παροχή κοινωνικής προστασίας και τις επενδύσεις σε τομείς δημοσίου ενδιαφέροντος.⁶⁸

⁶⁶ A. Weale (1998), 'From contracts to pluralism?', στο P. Kelly (επιμ.), *Impartiality, Neutrality and Justice: Re-reading Brian Barry's Justice as Impartiality*, Edinburgh: Edinburgh University Press.

⁶⁷ H. David (2004/2008), *Για Ένα Παγκόσμιο Κοινωνικό Συμβόλαιο – Η Σοσιαλδημοκρατική Απάντηση στη "Συναίνεση" των Η.Π.Α.*, μετάφρ. Χ. Κουτρής, Αθήνα: Εκδ. Επίκεντρο, 295.

⁶⁸ K. Lidén, R. Mac Ginty & O. P. Richmond (2009), Introduction: Beyond Northern Epistemologies of Peace: Peacebuilding Reconstructed?', *International Peacekeeping*, 16:5, 587-598; O. Richmond (2009), 'Eirenism and a Post-Liberal Peace', *Review of International Studies*, 35 (3), 557-580; *Idem* (2009), 'Becoming Liberal, Unbecoming Liberalism: The Everyday, Empathy, and Post-liberal Peacebuilding', *Journal of Intervention and Statebuilding*, 3 (3): 324-344; *Idem* (2009), 'The Romanticisation of the Local: Welfare, Culture and Peacebuilding', *International Spectator*, 44 (1): 149-169; C. Mouffe (2009), 'Democracy in a Multipolar World', *Millennium: Journal of International Studies*, 37: 558-559; O. Richmond (2008), *Peace in International Relations*, London & New York: Routledge, 163-164; M. Pugh et al (2008), 'Conclusion: The Political Economy of Peacebuilding Whose Peace? Where Next?', στο M. Pugh, N. Cooper & M. Turner (eds.) (2008), *Whose Peace? Critical Perspectives on the Political Economy of Peacebuilding*, Basingstone: Palgrave Macmillan,

Η αναζήτηση, ωστόσο, ενός νέου οδικού χάρτη για την ειρήνη είναι απόλυτα συνυφασμένη με τους στόχους που θέτει η ΚΔ για τον εκδημοκρατισμό της πολιτικής και την παγκόσμια κοινωνική δικαιοσύνη. Μια νέα αρχιτεκτονική παγκόσμιας διακυβέρνησης απαιτεί τόσο μεταρρυθμιστικές όσο και ριζοσπαστικές κινήσεις, ενώ παράλληλα στηρίζεται σε μια διπλή *bottom-up* και *top-down* προσέγγιση. Κάτι τέτοιο θα απαιτούσε τα ακόλουθα: μεταρρύθμιση των κυρίων οργάνων του ΟΗΕ και διεύρυνση του Συμβουλίου Ασφαλείας, δημιουργία μιας Γενικής Συνέλευσης των Λαών, συμπληρωματική στη Γενική Συνέλευση των Η.Ε., όπου οι λαοί θα εκλέγουν άμεσα τους αντιπροσώπους τους στο σώμα αυτό, ανάπτυξη περιφερειακών κοινοβουλίων, αναβάθμιση του ελεγκτικού ρόλου των εθνικών κοινοβουλίων επί των διεθνών οργανισμών, ενίσχυση των διεθνών κινήματων και των ΜΚΟ, βελτίωση της διαφάνειας και της λογοδοσίας διεθνών οικονομικών οργανισμών, επανεξέταση της κυρίαρχης οικονομικής ορθοδοξίας, αποτελεσματικότερη σύνδεση των οικονομικών πολιτικών με τους κοινωνικούς στόχους και την περιβαλλοντική προστασία, ενσωμάτωση των τοπικών αξιών και της πολιτισμικής κληρονομιάς, πολιτικές αναδιανομής του παγκόσμιου πλούτου με στόχο την ενίσχυση των λιγότερο αναπτυγμένων περιοχών, διευθέτηση των χρεών του Τρίτου Κόσμου, ρύθμιση των χρηματιστηριακών αγορών, ενίσχυση του διεθνούς δικαίου, και τέλος συγκρότηση μιας μόνιμης και ανεξάρτητης ειρηνευτικής δύναμης με εθελοντική συμμετοχή ατόμων από όλες τις χώρες που θα εκπαιδεύονται σε μια διεθνή στρατιωτική ακαδημία.⁶⁹

Η δημιουργία φυσικά μιας δημοκρατικής παγκόσμιας διακυβέρνησης, με κοινωνική δικαιοσύνη και πολιτισμική ποικιλομορφία δεν είναι αποτέλεσμα «ενός μοναδικού και μαζικού μετασχηματισμού».⁷⁰ Αντίθετα, συνιστά μια διαδικασία που απαιτεί βάθος χρόνου και επίμονες προσπάθειες. Επιπλέον, η κοσμοπολίτικη δημοκρατία αποτελεί μια επιθυμητή όσο και εφικτή εναλλακτική πρόταση για τα προβλήματα του σύγχρονου κόσμου, μια εναλλακτική διανοητική κατασκευή για τον μετασχηματισμό του διεθνούς συστήματος στο εδώ και τώρα. Όπως εύστοχα παρατηρεί ο M. Saward, «ο ιδεαλισμός του σήμερα είναι η πρακτική πολιτική πρόταση για το αύριο».⁷¹ Εξάλλου ας μην διαλάβει της προσοχής μας ότι η ουτοπία ως μιλούσα εικόνα αποτελεί πραγματικότητα μέσα στο πραγματικό και διεκδικεί την ολοκλήρωσή της μέσω ενός κατάλοιπου επιθυμίας που δεν εκπληρώθηκε ακόμη.⁷² Στον Thomas More,

394-396; M. Turner & M. Pugh (2006), 'Towards a new Agenda for Transforming War Economies', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 471-479; C. Cramer (2006), 'Labour Markets, Employment, and the Transformation of War Economies', *Conflict, Security and Development*, 6 (3): 389-410; A. J. Bellamy & P. Williams (2004), 'Conclusion: What Future for Peace Operations? Brahimi and Beyond', *International Peacekeeping*, 11 (1): 204.

⁶⁹ D. Held (2007), 'Global Governance: Apocalypse Soon or Reform!', στο D. Held & A. McGrew Anthony (eds.) (2007), *Globalization Theory – Approaches and Controversies*, Cambridge: Polity Press, 245-257, *Idem* (2004), *Global Covenant – The Social Democratic Alternative to the Washington Consensus*, Cambridge: Polity Press, 109-114; *Idem* (2000), 'Regulating Globalization?', στο D. Held & A. McGrew (eds.) (2000), *The Global Transformations Reader – An Introduction to the Globalization Debate*, Cambridge: Polity Press, 425, A. Linklater, Andrew (1998), *The Transformation of Political Community: Ethical Foundations of the Post-Westphalian Era*, Cambridge: Polity Press, 212, D. Held (1995), *Democracy and the Global Order*, Cambridge: Polity Press, 228.

⁷⁰ X. Φραγκονικολόπουλος και Φ. Προέδρου (2010), *Ο Εκδημοκρατισμός της Παγκόσμιας Διακυβέρνησης – Μια Εισαγωγή στην Κοσμοπολίτικη Δημοκρατία*, Αθήνα: Εκδ. Ι. Σιδέρης, 251.

⁷¹ M. Saward (2000), 'A critique of Held', στο B. Holden (ed.), *Global Democracy: Key Debates*, London: Routledge Publishing, 45.

⁷² Thomas More Ουτοπία, Francis Bacon Νέα Ατλαντίς, Henry Neville Η Νήσος των Πάιν, *Τρία Κείμενα για την ουτοπία*, μεταφρ. Γ. Κονδύλης, Αθήνα: Εκδ. Μεταίχμιο, 9-16.

η ποθητή χώρα, υπάρχει ήδη έτοιμη σε ένα μακρινό νησί, αλλά εγώ δεν βρίσκομαι εκεί. Από την άλλη μεριά, όταν μετατοπίζεται στο μέλλον, όχι μόνο δεν βρίσκομαι εγώ εκεί, αλλά και η ίδια η ουτοπία δεν βρίσκεται στον εαυτό της. Δεν υπάρχει ούτε το νησί. Όμως αυτό δεν ισοδυναμεί με παραλογισμό ή φανταστικότητα· μπορούμε μάλλον να πούμε ότι δεν υπάρχει *ακόμη* με την έννοια της δυνατότητας. Θα μπορούσε όμως να υπάρξει μόνο *αν κάναμε κάτι για να υπάρξει*. Όχι μόνο αν ταξιδέψουμε εκεί, αλλά *επειδή* ταξιδεύουμε εκεί, το νησί της ουτοπίας αναδύεται από τη θάλασσα του πιθανού.⁷³

⁷³ E. Bloch – Th. W. Adorno (2000), *Κάτι Λείπει*, μεταφρ. Στ. Ροζάνης, Αθήνα: Εκδ. Έρασμος, 11.